

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Ю.А. Опанасюк, О.О. Нагорнева

Сумський державний університет

У статті визначено особливості витрат як об'єкта управління, окреслюються основні принципи та функції системи управління витратами. Розглядається значення ефективності системи управління витратами для успішного функціонування підприємства у сучасних умовах.

В умовах розбудови ринкових відносин в Україні якісно змінюються економічні важелі управління, в тому числі і облік.

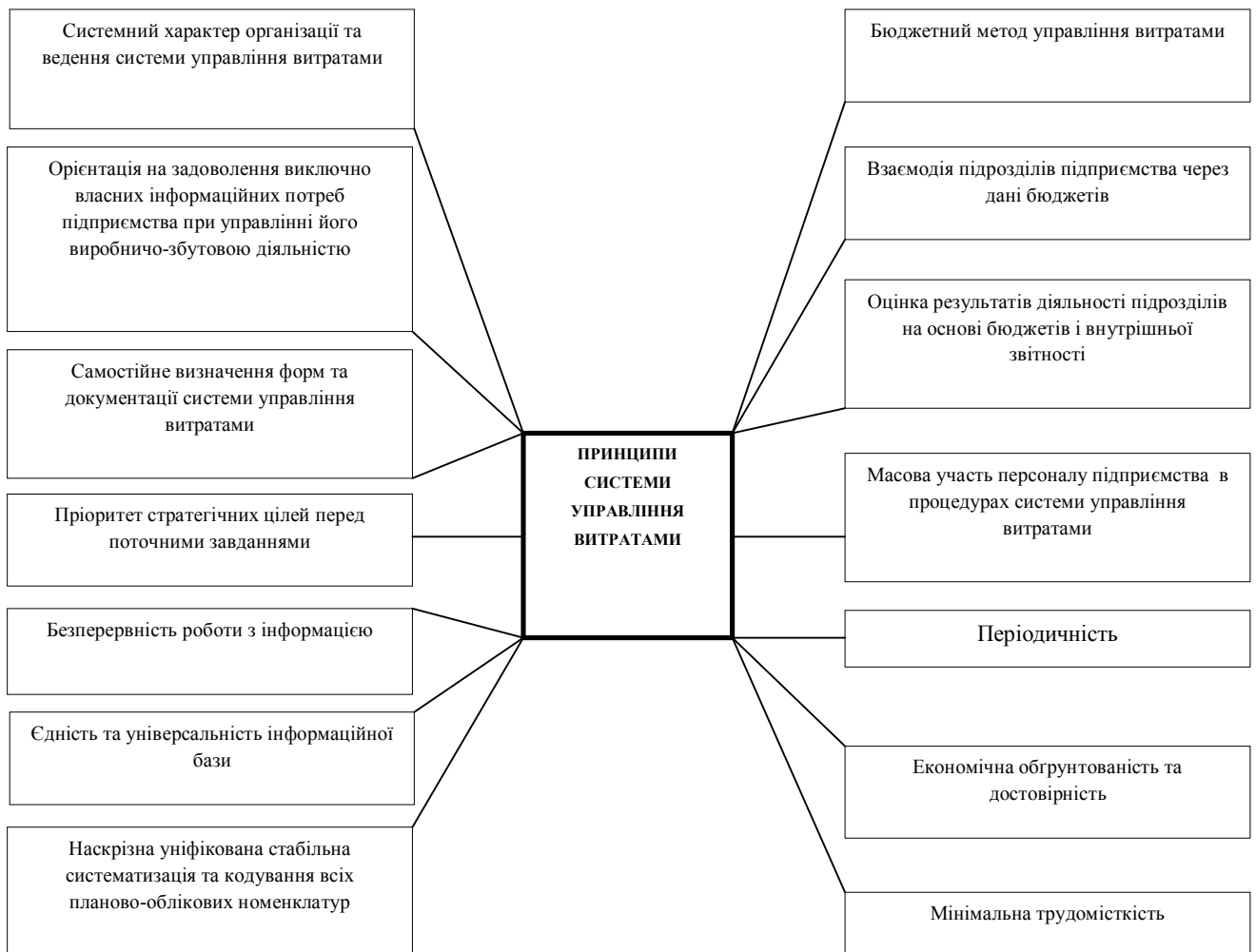
Будь-яка діяльність господарюючого суб'єкта пов'язана з витратами матеріально-речових, трудових та інших ресурсів, цінність яких визначається на ринку. В системі управління підприємством головним об'єктом є процес обліку витрат господарської діяльності в цілому та в розрізі їх видів, цілей, періодів виконання.

За економічною сутністю поточні витрати підприємства являють собою сукупність затрат живої та уречовленої праці на здійснення поточної торговельно-виробничої діяльності підприємства; а за натурально-речовим складом - спожиту частину матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

З проведеного дослідження визначення витрат підприємства можна сформулювати таке визначення витрат підприємства. Витрати підприємства – це економічний показник роботи підприємства, який відображає його фінансові витрати на виробництво товарів і послуг.

Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів, методів і механізмів, що діють в межах функціональних обов'язків і утворюють певну цілісність, за допомогою яких узагальнюються процеси постачання, використання ресурсів, вирішуються чітко поставлені цілі, реалізуються тактичні і стратегічні плани.

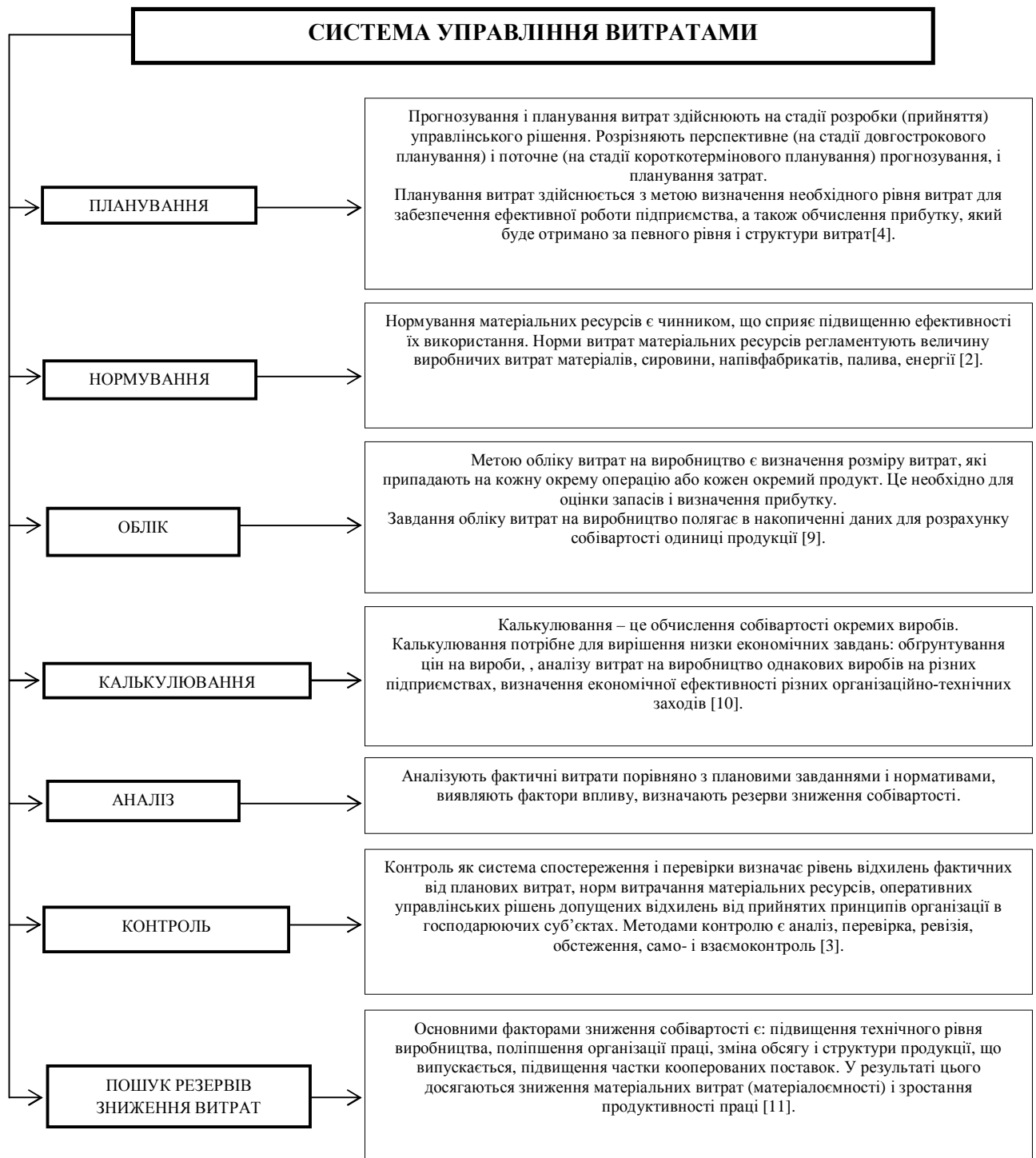
Ефективна система управління витратами ґрунтується на дотриманні певних принципів (рис 1).

Рисунок 1 – Принципи системи управління витратами

Названі принципи вказують загальні напрями побудови системи управління витратами й у конкретному господарстві застосовуються з урахуванням його організаційно-економічних особливостей. Обов'язковість дотримання всіх без винятку принципів не слід розглядати як абсолютну і тим більше як вимогу уніфікації системи управління витратами в усіх господарствах. Система управління витратами та форми її ведення визначаються самостійно кожним підприємством. Крім того, впровадження системи потребує певного часу для освоєння її методів та прийомів відповідними фахівцями: керівниками, галузевими спеціалістами, бухгалтерами [1].

Система управління витратами передбачає виконання таких функцій (рис. 2): планування, нормування, облік і калькулювання, аналіз і контроль, пошук резервів зниження витрат.

Рис. 2 – Функції системи управління витратами

Головний мотив діяльності будь-якого підприємства – це максимізація прибутку. Прибуток підприємства залежить від багатьох чинників, головними з яких є витрати виробництва та попит на продукцію, що виготовляється. Таким чином, якщо витрати являють собою один з найважливіших факторів, які обмежують розмір прибутку, то керівництву будь-якого підприємства необхідно здійснювати постійний аналіз витрат та планування їх величини на майбутнє. Серед величезної кількості підприємств України можна виділити три їх групи в залежності від того, як вони ставляться до управління

витратами:

1. Підприємства, які не рахують своїх витрат. На сьогоднішній день це невелика за чисельністю група.

2. Підприємства, головна ціль управління витратами для яких полягає у зниженні рівня витрат. Підприємства потрапляють до цієї групи через посилення конкурентної боротьби на ринку, через зменшення прибутку, через виникнення збитків. Ця група в Україні на сьогоднішній день є найчисельнішою.

3. Підприємства, мета яких – це збільшення обсягів продажу. Сюди потрапляють підприємства, які стурбовані проблемою собівартості. Вони, пройшовши через первинну стадію оптимізації витрат, підходять до зниження і планування собівартості професійно, тобто вони застосовують для цих цілей спеціальні методики. На сьогоднішній день ця група підприємств є найменшою за чисельністю.

Таким чином, необхідно прагнути до того стану, коли більшість українських підприємств буде належати до останньої, тобто третьої групи підприємств. Бо відомо, що навіть незначне на перший погляд зниження витрат може призвести до збільшення прибутку підприємства в декілька разів. Але збільшення прибутку можна досягти не лише за рахунок зниження витрат. Це можливо і за умови їх більш ефективного використання, тобто тоді, коли буде збільшена віддача від цих витрат, зокрема з кожного їх виду.

Оцінка ролі витрат поступово змінюється в бік визначення ключової ролі управління витратами в забезпеченні ефективного розвитку будь-якого підприємства. Можна говорити про те, що управління витратами стає одним з найважливіших сегментів виробничого менеджменту.

Практика господарювання на українських підприємствах свідчить, що витрати сьогодні є суто об'єктом обліку, тоді як ринкові умови господарювання вимагають обов'язкового розгляду їх як об'єкта управління. Оптимізація рівня виробничих витрат повинна розглядатись як основа їхнього успішного функціонування, яка буде здатна забезпечити:

- рентабельність та прибутковість виробництва;
- високу конкурентоспроможність продукції, що виготовляється.

Визначення шляхів управління виробничими витратами – це багатоаспектна проблема, яка може мати безліч напрямів. Визначення пріоритетних напрямів у цій сфері зумовлене сучасними тенденціями розвитку і функціонування виробництва. Сьогодні такими тенденціями є:

- підвищення складності та якості продукції, що виготовляється;
- розширення та ускладнення процесів виробництва та робіт з обслуговування і управління виробництвом;

- автоматизація і механізація процесів;
- зниження трудомісткості виробництва;
- диверсифікація видів діяльності підприємств.

Основними показниками і критеріями успішності роботи підприємницьких структур є наявність прибутків, зростання обсягів виробництва, забезпечення конкурентоздатності продукції. Витрати виробництва є внутрішнім фактором досягнення успіху функціонування підприємства в ринковому середовищі. Від величини виробництва залежить рівень ефективності господарювання будь-якої виробничо-господарської структури.

Система управління витратами підприємства має ґрунтуватися на найдосконаліших формах і методах контролю й управління витратами. Метою контролю є виявлення стану, а метою управління – забезпечення роботи, яка відповідає первісним планам. На сьогоднішній день досвід підприємств в організації системи управління витратами зводиться переважно до перевірок виробничих показників, фінансових результатів, стану майна. Але за умови економічної зацікавленості у кінцевих результатах необхідна така система управління, функції якої зумовлені ефективністю використання ресурсів.

Що ж до економіки вітчизняних підприємств, то створення систем управління витратами перебуває на тому рівні, коли менеджери вже усвідомили її цінність, але ще не мають достатніх знань у цій сфері. Тому досить важко організувати налагоджену систему, яка б забезпечувала ефективну роботу підприємства шляхом формування інформації про витрати й доходи як основи для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Отже, для ефективного функціонування підприємств необхідною основою є правильна організація управління витратами, а це означає створення єдиної, раціональної, чітко та безперервно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств: Навч. посібник / С.І. Дем'яненко — К.: КНЕУ, 2005. — 347 с
2. Іванілов О. С. Економіка підприємства [Текст] : підручник / О. С. Іванілов. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 728 с.
3. Іванюта П.В. Управління ресурсами та витратами: Навч. посібник/ П. В. Іванюта, О. П. Лугівська ; За ред.: С.М. Іванюта. - 2-ге вид.. - К.: ЦУЛ, 2011. - 320 с.
4. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства: Навч. Посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006.
5. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.1: Монографія. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2006. – 368 с.

6. Закон України „Про оподаткування прибутку підприємств" від 22.05.97р. №283/97-ВР зі змінами та доповненнями.
7. П(С)БО 16 “Витрати”, затверджено Наказом Міністерства фінансів України, від 31.12.1999р. №318.
8. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торгівельній діяльності, затверджено наказом Міністерства економіки з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002р. №145
9. Сутність обліку витрат.: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bokov.net.ua/index.php?pages=1&act=3&id=3059>
10. Калькулювання: сутність та методи.: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/19524
11. Контроль затрат и резервы их снижения.: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.denga.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=3167